

Облудниця

Майбутнє Корнелії батьки розпланували наперед. Після закінчення медінституту прилаштували б доньку на хорошу роботу, щоб жила щасливо й горя не знала. Але один необачний крок перекреслив усе.

У селі Корнелію називають святою: в церкву ходить й на випробування, що Бог посилає, не нарікає. А вона щодня гріхи замолює. Найбільше боїться, що діти правду про матір дізнаються. Тож коли чує від сусідської дівчинки-юродивої: «Облудниця!» — ледь розум не втрачає. А дівчинка на картину у своїй хаті показує: там Корнелію та її гріхи намальовано.

Сто років тому через цю картину вже сталася трагедія. І зараз жінка бачить у ній силу, здатну зруйнувати її життя.

ОЛЬГА
САЛІПА

ОБЛУДНИЦЯ

Від переможниці конкурсу
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

КСД

ОБЛУДНИЦЯ

ОЛЬГА
САЛІПА

ОБЛУДНИЦЯ

Роман

ХАРКІВ
2022! КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2022

ISBN 978-617-12-9715-9 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *Юлія Дзекунова*

Саліпа О.

С16 Облудниця : роман / Ольга Саліпа. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. — 320 с.

ISBN 978-617-12-9587-2

Майбутнє Корнелії батьки розпланували наперед. Після закінчення медінституту прилаштували б доньку на хорошу роботу, щоб жила щасливо й горя не знала. Але один необачний крок перекреслив усе.

У селі Корнелію називають святою: в церкву ходить і на випробування, що Бог посилає, не нарікає. А вона щодня гріхи замолює. Найбільше боїться, що діти правду про матір дізнаються. Тож коли чує від сусідської дівчинки-юродивої: «Облудниця!» — ледь розум не втрачає. А дівчинка на картину у своїй хаті показує: там Корнелію та її гріхи намальовано.

Сто років тому через цю картину вже сталася трагедія. І зараз жінка бачить у ній силу, здатну зруйнувати її життя.

УДК 821.161.2

© Саліпа О. І., 2022

© Depositphotos.com / prometeus, обкладинка, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2022

Розділ 1. Коли квітують хризантеми

Що Я роблю, ти не знаєш тепер, але опісля зрозумієш¹.
Євангеліє від св. Івана 13:7

¹ Тут і далі цитати з Біблії подано за перекладом Івана Огієнка. (Прим. ред.)

Її звали Корнелія.

Батьки в тому далекому 1980-му дуже хотіли, аби їхня єдина донька вже змалку була особливою. Так воно і сталося...

Своє ім'я вона ненавиділа майже так само сильно, як і яскравомідне волосся, тепер ледь помережане сивиною, та й саму себе загалом. Навіть зараз у маленькій сільській церкві завмерла з ручкою в руках: куди тепер себе писати? В яку записку? Туди, де «за здоровля», чи — «за упокій»?

Корнелія, яка з дитинства називалася не інакше як Неля, тихо, щоб ніхто не почув, видихнула повітря з грудей і вивела в записці «За здоровля»: Євген, Тарас, Христина, Марина. «За упокій» згадала своїх батьків і Геньових. Себе ж не вписала ні туди, ні туди. Хай уже там — звела погляд на розмальовану іконами стелю — Бог Сам вирішує...

Неля нечутно підійшла до церковного престолу, поклала записки на таці й повернулася на своє місце під двері. Обвела поглядом навколо: на недільній службі не було людно. Здебільшого — старші жіночки. Одні й ті ж щотижня. Завжди на тих самих місцях. У сільських церквах так заведено: кожен знає, де йому сісти чи стати, і ніколи той порядок не рушиться, хіба на свята, коли приїздять діти-внуки з міста.

— Нелю, передай, — шепнула їй у вухо стара Стефа, якій за віком уже можна було не кланятися перед іконами й не нести записку «За здоровля» самій.

Та мовчки махнула головою і пішла з папірцем до таці.

— Свята жінка, — прокрехтала у вухо сусідки по лаві стара Стефа. — Ото вже Геньо собі жінку з міста привіз! А балакали — городська, не приживесе. А воно, бач, за чверть віку, певне, жодної служби в церкві не пропустила.

— Побожна, — махнула головою баба Ольга, що сиділа поруч.

— А діточки які! Одне одного ліпше. І за що їй така біда?

— А Бог його знає, — знизала плечима стара Ольга якраз тоді, коли Неля повернулася на своє місце.

Священник прочинив ворота до захристія, що означало початок служби, і бабці позамовкали, зашурхотівши одягом, від якого пахло

старістю.

«А Бог його знає», — били дзвонами в Нелиній голові слова, вхоплені краєм вуха. Бог знає... Бог знає...

Неля знайшла очима Ісуса Христа на іконі. Бог знає... Відвела погляд. Соромно. Їй завжди було соромно і перед Богом, і перед Євгеном, і перед дітьми, і перед кожним стрічним. Сором. Те відчуття, з яким прокидалась і засинала.

«Не треба мені прощати, Господи, — вдивлялася Ісусові в очі. — Покарай мене ще гірше, ніж я себе караю сама. Дай мені змити мої гріхи до білого».

Ніщо їй ніколи не могло спокутувати її вини. Ні суворий піст кілька разів на рік, ні щоденна робота до потемніння в очах, ні навіть той біль біля серця, яким останнім часом завершувався кожен її день і який вона приймала з вдячністю. Ніщо не стало їй спокутою.

Поки страждала тільки вона сама — ще можна було якось жити. Але коли біда прийшла до її дитини — вибору не лишалось.

У церкві до одуріння пахло хризантемами, які побожні жіночки нарізали на власних клумбах і поставили у величезні букети під ноги гіпсовій фігурі Діви Марії. Той запах ліз у кожну шпаринку, набирался в одяг, у шкіру, в думки...

Неля, щойно відмовили «Вірую», перехрестилася тричі й тихо вийшла з церкви. Хапнула ротом прохолодного осіннього повітря, загорнулася щільніше в сірий плащ і пішла єдиною вулицею, на яку, як на нитку, були нанизані всі сільські хати їхнього крихітного Зеленого.

Це місце жінка придивилася заранне. Крайня хата лупала на Нелю чорними-чорними вікнами і шкірила діряві від часу зуби-двері. Тут уже багато років ніхто не жив.

Пахло грушами. Нелі аж зробилося зле від того аромату. Здавалося, зараз обернеться, а за плечима — ВОНА. Дівчинка із грушами в подолку.

Ступила ближче. Під ногою чвакнуло, і Неля ледь не впала, послизнувшись на зогнійій грушці. Їх тут ніхто не збирав...

Звела голову на стару грушу, що лізла гілляками в шибки. Заглянула за криницю: сокира, хоч і поіржавіла, але досі була там. Схопилася обома руками за руків'я і вдарила. Де тільки сила взялася... Раз, другий, третій... Трухлявий стовбур піддався і розколовся надвоє ще

до того, як дорубала до кінця. Груша рипнула, ніби захарчала в агонії, і лягла на бік. Неля полегшено видихнула: тепер свідків менше.

Місцеві обходили цю хату десятою дорогою, нею лякали дітей, на неї списували всіх зниклих у селі курей і гусей. Бо в цій хаті колись був повішеник.

— Був один — буде і другий, — зітхнула Неля, перекинувши пасок плаща через гак у стелі, до якого давним-давно в цій хаті вішали колицьку.

Себе Корнелія ненавиділа більше ніж своє ім'я.

Тарасик

— Ти ще нікому не казала? — Нелина мама затрамбувала її тест на вагітність у смітник так глибоко, ніби цим могла раз і назавжди позбутися проблеми.

— Казала, — глухо відповіла сімнадцятирічна дівчина.

— Кому?

— Батькові дитини.

— А він що?

Неля відвела погляд. Навіть якби хотіла щось відповісти — не змогла б. Сльози заступили очі й стиснули горло, ніби хотіли видушити з неї всі дурні думки.

— Ото там тепер, — показала на смітник мама, — там твої медінститут, там твої гульки, там твоя воля.

Неля боялася дихати.

Криницька-старша, знаний у невеликому селищі гінеколог, дивилася поза доньку відсутнім поглядом. Нелю вона народила пізно. Уже думала — дітей не буде. Її чоловік, теж лікар, нефролог, чи не з першого дня після народження дитини затявся: його дівчинка буде медиком.

— Тільки уяви: Корнелія Олегівна Криницька, — проводив вказівним пальцем у повітрі, ніби підкреслював невидимі літери, — лікар!

Неля, коли підросла, слухала ті розмови захоплено. Уявляла, як допомагатиме людям, як до неї, так само як до мами і тата, під кабінетом тягнутиметься вервечка черги пацієнтів. Училася, як і належно доньці поважних медиків, дуже добре. А після закінчення дев'ятого класу вирішила вступати в медучилище. Якщо більшість батьків хотіли вберегти своїх дітей від труднощів, то Криницькі, здавалося, кидали доньку в саме пекло.

— Навчишся робити заштрики і ставити клізми, — розмірковувала мама, — то й лікарем потім будеш хорошим. У медицині те зайвим не буває.

Неля хотіла стати кардіологом. Найперше тому, що серце для неї було незвіданим і загадковим механізмом, а все загадкове її приваблювало. Задачка з зірочкою, як казали у школі. Ніхто ще не розгадав серце достеменно, ніхто його не прорахував наперед.

— Тільки дивись мені, — міряла поглядом мама кімнату її гуртожитку, коли привезла в обласний центр перед першим вересня, — май розум. Не забувай, що ти приїхала вчитися, а не бавитися.

Неля розум мала. З перших же лекцій стало зрозумілим, що вона буде кращою студенткою в їхній цілком дівочій групі майбутніх медсестер. Наука давалася легко, з одногрупницями й сусідками по кімнаті здружилася швидко — говірку й веселу дівчину любили всі. І все було б добре, якби не ім'я.

— Коренія Криницька, — назвав її під час переклички Кирило Петрович Карпицький, молодий викладач хімії, що з'явився в їхньому училищі в другому семестрі.

Група засміялася.

— Корелія, — спробував виправитися той.

Дівчата засміялися ще дужче.

— Корнелія, — не витримала й зірвалася на ноги дівчина.

— Корнелія, — повторив викладач, звівши брову. — Перепрошую, тут нерозбірливо.

— Не зважайте. Кличте мене Нелею, як усі, — усміхнулася.

— Думаєте, в мене буде нагода вас кликати? — прикипів до неї поглядом Кирило Петрович. — А ви себе високо ціните. Комедія, а не Корнелія.

Одногрупниці аж зайшлися від реготу. Неля почервоніла. Уже вкотре та безпосередність шкодила їй. Скільки разів собі казала: спочатку думай, потім говори... Але ж ні, язик не на ланцюгу...

Коли впала на стілець і опустила голову, здавалося, всі дивляться тільки на неї.

«Я тобі покажу Корелію», — подумала, зиркнувши на викладача.

До семінарів і лабораторних Карпицького Неля готувалася в рази більше, ніж до інших предметів. Знала всі формули назубок, щоразу вишукувала в бібліотеці нову цікаву інформацію, щоб його здивувати й пошити в дурні. Але Карпицький ніби нічого того не помічав: оцінки ставив їй посередні, за ініціативу хвалив, доручаючи натомість складніші й складніші завдання.

— Я більше не можу, — лягла на руки Неля, коли вкотре довелося ночувати над хімією. — Надриваюся над тими завданнями, а оцінки — як у всіх.

— Нелько, ти дурна, — похитала головою її сусідка по кімнаті Таня. — Ти реально нічого не бачиш чи граєш шланга?

Криницька округлила очі:

— Ти взагалі про що?

— Тільки не кажи, що не бачиш, що Кирило на тебе запав.

— Карпицький? — з недовірою глянула на подругу дівчина.

— Карпицький-Карпицький! Думаєш, чому він до тебе такий суворий?

— Та ну... — Неля нахмурилася: прояви симпатії вона уявляла собі зовсім не так. Але... Хто ж його знає?

Дівчина дістала з тумбочки біля ліжка кругле дзеркало, перед яким щоранку наводила макіяж, і глянула на себе: карі очі, трохи із зеленкуватим відливом, якщо одягала щось зелене, заколите в «банан» яскраво-мідне волосся, пряме і блискуче, предмет заздрощів Нелиних подруг, які не могли досягти такого блиску навіть дорогими бальзамами, бліда шкіра, на яку щодня треба було накладати рум'яна. Невже вона могла чимось зачепити викладача?

За кілька хвилин Неля вже крутилась у фое гуртожитку — тільки тут було дзеркало у повний зріст. Струнка фігурка — наслідок того, що мама примушувала займатися танцями, широкі плечі з випуклими ключицями — їх Неля не любила. Підхопила пальцями заколку, що тримала зачіску, і відщіпнула. Хвиля мідного волосся впала на плечі.

«Може, і справді щось у мені є», — усміхнулася сама собі й подумки порахувала, чи вистачить їй грошей на модне тепер мілірування.

З новою зачіскою Неля змінилась і сама. Впевненість у погляді на додачу до її розуму й гострого слівця створили вибухову суміш. Криницька ловила на собі погляди поодиноких хлопців-фельдшерів, студентів медучилища, а часом і просто перехожих на вулиці. Її почали запрошувати на дискотеки, пропонувати провести додому, пригощати цукерками. Але дівчина на дрібниці не розмінювалася — її мета була значно більшою.

Перед іспитами наприкінці першого курсу Неля Криницька напросилася до Кирила Петровича Карпицького на індивідуальне заняття.

— Ну, з богом! — проводжали її сусідки по кімнаті, набризкавши замість парфумів модним дезодорантом «Och» із цитрусовим ароматом і поділившись кількома подушечками м'ятної жуйки.

Неля накинула поверх короткого топу, в якому б її не пустили в училище, рожеву блузочку, заціпнувши її на два ґудзики, взула лаковані кремкові босоніжки й перекинула через плече такого ж кольору сумочку: батьки на обновки доньці не скупилися.

Хтозна, коли Кирило Карпицький зрозумів, у чому річ. Може, тоді, коли помітив, як Неля перед тим, як зайти в кабінет, крадькома мастить губи блиском, чи коли вже у дверях вона розціпнула ті два ґудзики блузки й засвітила перед ним м'язистий завдяки танцям прес. Але молодому викладачеві, якому щойно виповнилося 23 роки, двічі повторювати не треба було.

— Тримай, Корнеліє, — простягнув їй жуйку «Love is». — Якраз до твоєї рожевої блузки, — дивився туди, де її комірець торкався грудей.

Неля відчула, як її тілом розливається тепло.

— Дякую, — загорнула волосся за вухо й наважилася глянути на Карпицького з-під густо нафарбованих вій.

Той здавався розгубленим, але зрештою заговорив:

— А знаєш, Криницька, може, ну його — те індивідуальне заняття. Погода сьогодні чудова. Ходімо в парк? Там і вчитися веселіше.

Нелю розривало від щастя. Якби по тому хтось її спитав, про що вони розмовляли, — не згадала б ані слова. Увесь вечір слухала саму себе, дивувалася, що вміє таке відчувати, так гостро реагувати на випадкові дотики, так багато вкладати у його слова.

Того вечора на старому гуртожитському ліжку вона засинала щасливою. Прокручувала в голові їхню з Кирилом прогулянку сотні разів, згадуючи хвилину за хвилиною.

Наступного дня в училище вона пішла не абиким, а дівчиною Карпицького. І коли він на людях ледь привітався — ні краплі не образилася: розуміла, що так треба.

— Ти студентка, а я — викладач, — цілував її в чоло Кирило вже за тиждень, коли запропонував не ходити разом людними місцями, — хтось дізнається, то мене звільнять, а тебе виженуть.

— Думаєш, я зовсім дурна? — лацилася до нього Неля. — Сама знаю.

Якщо більшість дівчат, закохавшись, закидають навчання, то з Нелею трапилося навпаки. Статус дівчини викладача вимагав від неї старанності. Що-що, а розчарувати Кирила вона не могла. Тому багато вчилася і складала іспити на відмінно.

— Наша гордість! — тішився батько, коли раз на тиждень телефонувала з пошти. — Приїдеш додому відмінницею — подарую тобі, що сама схочеш.

Неля хотіла путівку на море й золоті сережки-ланцюжки, але сережки їй уже подарував Кирило за їхню першу ніч разом.

Карпицький жив в однокімнатній «хрущовці» недалеко від будівлі училища. Квартира, за чутками, дісталася йому від бабусі, яка жертвовно переїхала жити на дачу, коли внук закінчив хімфак і влаштувався на роботу.

— Може, сьогодні до мене на чай? — якогось разу спитав Нелю Кирило, коли випадково перетнулися в пустому коридорі училища під час пар.

Того вечора її на побачення знову збирали цілою гуртожитською секцією. Дівчата, що були в курсі всіх її амурних справ і навіть заздрили Нелиному везінню, поставилися до справи серйозно.

— Ти брий ноги, — дістала зі своєї тумбочки запакований у целофан новенький станок сусідка по кімнаті Танька, а я гляну, що там у тебе з білизною.

Поки Неля пропадала в душі, дівчата перебрали її речі і знайшли бюстгальтер та трусики, що майже нагадували комплект.

— Ну, якось так, — розвела руками Танька, всунувши їй у руки білизну, — може, й добре, що комплект не зовсім парадний: буде враження, ніби ти ні на що таке не сподівалася. Але на майбутнє знай: якщо плануєш секс, то труси й ліфон мають бути одного кольору.

Неля вже й сама не рада була тому, що відбувалося. Страх підкочувався до горла нудотою. Але відступати вже нікуди.

Усю дорогу до Кирилової квартири їй здавалося, що люди дивляться на неї з осудом. Перед самим під'їздом дівчина завагалася: може, ну його? Може, не піти? Але що тоді про неї подумає Кирило? Зібралася на силі й відчинила рипучі двері. В ніздрі вдарив запах свіжопобілених стін.

— Привіт, — ледве витиснула із себе, коли переступила поріг Кирилової квартири.

Хлопець виглянув у коридор, щоб переконатися, що Нелю ніхто не бачив.

— Заходь, — чмокнув її в щоку, коли зачинив двері. — Змерзла?

— Ага. — Неля розтирала пальці й боялася, що Кирило помітить її страх.

— Ну, тоді того, — переминався з ноги на ногу, — зігріємося? — Дістав із шафи пляшку дешевого портвейну та коробку цукерок «Пташине молоко».

Неля знизала плечима й почала роззиратися навколо. Квартира Кирила розкошами не вражала. Зашторені щільно вікна робили її темною і похмурою. На кухні капав кран.

— Класно в тебе, — збрехала, поки хлопець діставав із серванта склянки.

— Та яке. Бабуля переробляти щось не дозволяє. Але нічого, — підморгнув, — то тимчасово. Зм'якне.

Перший ковток напою пропік доріжку через усі Нєлині нутроці. Далі вже було легше.

— Ти б, може, не пила так швидко, — ніяковів Кирило, — щоби не стало зле.

Нєля на ті слова тільки всміхнулася.

— Нічого, я звикла, — знову збрехала.

Коли він підсів ближче і провів пальцями по шиї, Нєля вигнулася, як кішка. Повернулася до коханого обличчям і охопила його ногами. Тепер вона й сама повірила, що звикла до алкоголю, до таких пестоців, до всього, що має відбутися далі.

Світ навколо хитався, Нєля трималася за Кирила руками, ногами, губами...

— Кор-не-лі-я... Кор-не-лі-я... Кор-не-лі-я, — шепотів їй у вухо коханий. Від ритмічних похитувань нудило, але дівчина прикушувала до крові губу й терпіла.

Коли вранці Кирило побачив, що Нєля була незайманою, з осудом похитав головою:

— Ти не могла мені сказати?

— Не думала, що це має велике значення, — підтиснула губи дівчина і продовжила заплітати досі яскраво-мідне, хоч і за модою злегка проміліроване волосся у косу, ніби нічого особливого й не сталося.

Кирило втупився в зіпсоване простирадло.

— Тепер мені тут усе відпирати, — зітхнув, хоча хвилювався, схоже, про інше.

Про те, що сталося, Неля не шкодувала ні секунди. Навіть здивувалася, як це світ лишився таким самим, як учора його покинула, переступаючи поріг брудного під'їзду. Ті ж будинки, ті ж вулиці. Тільки вона сама була іншою. Дорослішою. Досвідченішою. Той світанок першого ранкового повернення в гуртожиток пахнув Нелі першим цвітом хризантем, що розпускалися на міських клумбах.

Навіть дівчата-сусідки зустріли її з повагою.

— Ну, і як він? — обступили подругу, щойно та повернулася.

— Незрівнянний! — закотила очі.

Звісно, Неля не могла зізнатися, що не пам'ятає нічого з тієї ночі. Треба було брехати далі.

З Кирилом вона тепер ночувала двічі на тиждень. Він називав її своєю рудою німфою, а вона намагалася відчути те, про що її так допитувалися подружки. Але чи то її тіло було не вдатне отримувати ту насолоду, чи яка інша біда — нічого особливого не відбувалося. Нелі подобалися пестощі коханого, вона любила відчувати його тіло поруч, слухати його голос, торкатися, але якоїсь особливої насолоди від тих ночей не отримувала. Хіба коли Кирило, захоплений власним ритмом руху, повторював її ім'я — Кор-не-лі-я, — шкіра вкривалася сиротами.

Коли її почало нудити вранці — не злякалася. Порахувала з календариком, коли народить, втішилася, що зможе провчитися майже весь другий курс очно, далі складе іспити достроково, візьме на рік «академку», а як мале підросте — довчиться. Про те, щоб кидати навчання, навіть не думала.

— Капець, — схопився за голову Кирило, коли Неля поділилася з ним новиною. — Як так? Усе ж було під контролем...

Молодий чоловік міряв кроками тісну квартиру, а Неля перебирала тороки старої скатертини, сплетеної, мабуть, його бабцею.

— А що такого? — знизала плечима. — Від сексу бувають діти.

— Що такого? — Кирилові очі наливалися червоним. Переляк поволі змінювався гнівом. — Ні, ти реально безголова. Розумієш, що мене за стосунки зі студенткою попруть з роботи?

— У нас не стосунки, у нас любов, — надула губи Неля. Не знати чому схотілося плакати.

— Та хто там буде розбиратися... З роботи попруть, з квартири бабуля вижене. У неї умова: перший скандал — і я на вулиці, — рвав на собі волосся Кирило.

— Та не парся ти, — Неля чула, як калатає її серце, але намагалася здаватися безтурботною, — я зроблю аборт.

Кирило гучно видихнув:

— Розумничка! — поцілував Нелю в чоло й усміхнувся.

— Я тобі зроблю аборт! Ти мені той аборт на все життя запам'ятаєш! — кричала на Нелю мама. — Думай головою! А як народити більше не зможеш? На мене глянь, — відвела очі, — теж така дурна колись була. І поплатилася. Ти народилася дивом! — тицяла в доньку пальцем.

Неля не стримувала сліз. Плакала беззвучно.

— Завтра я сама поїду до твого бойфренда, — нависла над нею мама. — Якщо не одружиться, організую йому веселе життя.

Цього Неля боялася найбільше. Розголосу Кирило їй не пробачить. А мама робити скандал уміє.

— Я тобі не скажу, хто він, — кволо спробувала заперечити.

— Не скажеш — я підніму на ноги все училище, весь гуртожиток. Вони пошкодують, що тебе недогледіли.

— Ну, мам, — Нелю трясло від ридання, — я ж сама. Я ж добровільно.

— Тобі нема вісімнадцяти, — підняла палець угору Криницька-старша, — це вже кримінал. Можеш захищати свого любчика далі, тоді його знайде міліція.

— Ну, ма-а-а-ам, — завилала дівчина, розуміючи, що все втрачено.

Зустріч з Кирилом була короткою. Криницька-старша відразу зрозуміла, що діла не буде: його батько виявився слідчим, а з такими не потягаєшся. Тому бувала лікарка вирішила взяти від нього найбільше з можливого — гроші. Домовилися, що він і Неля забувають одне про одного за добру суму. Нелю ніхто не питав.

— Ото вибрала собі мужика, — хитала головою мама, поки чекали на автобус з Тернополя додому. Ні з очей ні з плечей, ще й підле таке, — процідила крізь зуби.

— Ну, ма-а-ам. — Неля знову приготувалася плакати.

— Краще думай, як батькові все розкажеш, — навіть не дивилася на доньку Криницька-старша. Жінка, лишивши доньку біля автобуса, пішла в касу по квитки.

— І чого в такої гарної дівчини очі на мокрому місці? — почувла Неля поруч. Обернулася — біля неї ніяково переминався з ноги на ногу високий рудий хлопець, на вигляд майже її ровесник, може, трохи старший.

— Не займай, — відбуркнула.

— Якщо не всмінешся — автобус нікуди не поїде, — запхав руки в кишені.

Неля розізлилася, але про сльози забула:

— Слухай, тобі робити нічого? Іди, куди йшов.

— Якщо я піду, то ви не поїдете, — надув губи хлопець, мовляв, теж мені цяця. — Водій я.

Криницька-старша, яка щойно повернулася з каси, з цікавістю глянула на хлопця.

— Ви мою доньку пробачте, — усміхнулася, — не з тієї ноги встала. А ти, Нелю, краще б і справді всміхнулася, бач, уже людей лякаєш.

— То ви Неля? — підступив ближче хлопець, трохи злякавшись уваги від матері дівчини. — А я Євген. Їдьмо? — показав на двері.

— Можна ми тут, позаду вас? — спитала Криницька-старша, коли водій узявся за кермо. — Нелю з дитинства захитує.

Водій Євген кивнув головою:

— Займайте, де вільно. За квитками в нас ніхто не сідає.

Поки Неля байдуже роздивлялася краєвиди за вікном, мама провадила з водієм розмову:

— А ви, значить, тут працюєте?

— Недавно.

— Подобається?

— Та непогано, — знизав плечима. — Людей різних бачу. Та й їздити люблю.

— А родом звідки?

— Та із Зеленого, біля Гримайлова.

Криницька-старша аж руками сплеснула.

— О, то ми ще й земляки! Ми із самого Гримайлова. А в Зеленому сестра бабці мого чоловіка жила. Ади, який збіг, — штовхнула доньку в бік, але та навіть не повернулася. — А у вихідні ви теж на роботі?

— Як коли. От цього тижня не працюю.

— То, може, ви б мою Нелю трохи розважили, — втішилася жінка, — бо дитина з навчання приїхала, а вийти на вулицю нема

з ким. А ви з нею навіть схожі, чисто як брат із сестрою, — натякнула на колір волосся.

Євген знизав плечима:

— Та добре. Кажіть, де живете. Прийду.

Неля закотила очі, але мамин погляд сказав про все без слів: можна було навіть не рипатися.

Кілька днів дівчина просто не вставала з ліжка.

— У мене нема сил гуляти, — відвернулася до стіни, коли мама нагадала, що та має готуватися до зустрічі з водієм Євгеном.

— Я думала, що виховала розумну дитину, — недобре глянула на доньку Криницька-старша, — а ти, бачу, до життя не пристосована. Отже, так, — простягнула їй руку, щоб та встала, — ти зараз збираєшся на побачення з тим рудим одороблом і не сперечаєшся.

Неля нехотя піднялася: послухатися маму було понад її силу.

— І тільки спробуй з ним не переспати! — розвернулася у дверях Криницька-старша.

Тарасик народився через 8 місяців.

— Недоношений, але здоровий, — винесла малого показати Геньові, тому самому водієві автобуса, тепер уже його теща — гінеколог Криницька.

Молодий хлопець невпевнено підставив руки, щоб узяти малого. Його грубі риси обличчя зм'якли, губи розплилися в усмішці.

— Передайте Нелі, що я їй дякую! — милувався малим.

— Це мені ви маєте дякувати, — усміхнулася Криницька, — за те, що тоді намовила тебе запросити Нелю на прогулянку.

Неля сама запропонувала Геньові їхати жити в село. Батько його помер, а мама слабувала.

— Дитині треба рости на свіжому повітрі. Та й за мамою буде кому придивитися, — вмовляла чи то його, чи себе саму молода дівчина.

Старі Криницькі ідею доньки зустріли в штики.

— Хіба нам у будинку тісно? — обводив рукою батько простору оселю, збудовану кілька років тому.

— Мені тісно, — відводила очі Неля, промовляючи ті слова так, що чула їх тільки мама.

— Хай їдуть, — силувано всміхалася Криницька-старша. — Набридне — вернуться. Будинок не пропаде. Може, розуму

наберешся, — шептала на вухо доньці, — дивися, якого чоловіка маєш.

І Неля дивилася. Дивилася на Геня не раз і не двічі, а щодня, щомиті, коли він був поруч. Рудий, високий, непоказний, грубий і лицем, і почуттями. Хтозна, чи наважився б колись запросити дівчину на побачення, якби тоді їх не звела мама. Ні сказати не вмів до ладу, ні зробити: усе в його руках ламалося, тріскало, розсипалося і розливалось... Ще й прізвище мав таке ж недоладне, як сам, — Дубина.

Корнелія Криницька стала Дубиною добровільно. «Так тобі й треба, — карала сама себе за слабодухість, — якби не побігла до мами, а тихо зробила б аборт, нічого б не сталося». Так само добровільно прирекла себе жити в селі й обходити хвору свекруху.

Прокидалася вранці, автоматично годувала дитину, готувала їсти чоловікові, робила заштрики свекрусі, прибирала в хаті — і так по колу.

— На мене схожий, — піднімав над головою Тарасика Геньо, — копія!

Неля криво всміхалася й кивала головою. Хіба було їй діло до того, на кого схожий її син? Не хотіла придивлятися. Не хотіла знати. На Геня — то на Геня. Крапка.

Тільки коли Тарасик звикся добре спати ночами, у Неліній душі вперше ворухнулися почуття до дитини. Дивилася на нього і не могла надивитися: невже її? Невже з такої безголової юнацької любові могло родитися таке диво? Білявий, з величезними сірими очима, її Тарасик був найкрасивішим з усіх дітей, що колись бачила. Правда, говорити довго не хотів. До трьох років — лише мугикання й окремі слова. Як уже Неля з ним не займалася, до яких лікарів не возила — відповідь була одна: чекайте.

Неля чекала. Про її жертовність синові можна було писати книжки. Щовечора читала йому казки, всюди брала із собою, розказувала, розказувала, розказувала. І коли він після трьох забалакав відразу реченнями — не могла його наслухатися.

І той час, коли довелося відірвати сина від себе і випустити у світ — на вулицю до однолітків, у дитячий садочок, — переживала болісно й важко. Голос Тарасика вчувався їй усюди.

— Дубина, високий, як драбина! — дражнили хлопчика діти, а Неля готова була звіром роздерти кожного, хто косо на нього гляне.

— Ти б так сильно малим не опікувалася, — наважився якимось забалакати про те Геньо, — бо так з нього мужик не виросте.

— А ти б хотів, щоби дитину побили на квасне ябко, — недобре зиркала в його бік Неля, — ото вже тоді він став би мужиком.

А сама думала: «Не любиш ти його. Не відчуваєш потягу крові, бо не рідний. Тільки я, та, що привела його на світ, захищатиму свою дитину».

Тарасик ріс маминим синочком, і найбільше тому тішилася сама Неля. Не пускала його ні до баби з дідом у Гримайлів, ні деінде надовго. Завжди була поруч. Пильнувала.

Тим часом екстерном скінчила навчання в училищі й отримала спеціальність медичної сестри. До Тернополя майже не їздила, у стінах училища Кирила не шукала. Правда, від дівчат чула, що той кудись переїхав і змінив роботу. На тому й сталося.

Так би й жила, намагаючись не дивитися на свого рудого Геня, якби одного разу, на шостий рік по народженні сина, знову не здуріла від аромату хризантем...

На душі було недобре. Геньо крутнув ключем і завів автобуса. Старенький відкашлявся вихлопними газами й замуркотів великою кішкою. Той знайомий уже майже чверть віку звук заспокоював. З ним він був удома.

На гудіння двигуна потяглися люди, одне за одним заходили до салону, нарікаючи кожен на своє. Хтось — на високі ціни на квитки, хтось — на дітей, хтось — на сам автобус, що бачив віку.

Геньо любив те людське бурмотіння, їхні щоразу особливі дорожні історії. Часом навіть вигадував, як скінчилася та чи та. Люди виходили на своїх зупинках і йшли геть, а їхні розмови, штрихи їхнього життя лишалися. Часом Геньо уявляв, що дивиться ті історії, як фільм, або читає, ніби книгу. Вигадував, уявляв.

— Сідаємо в автобус, — каже комусь у навушник молодий хлопець. Однією рукою простягає Геньові гроші, а іншою притримує малого років двох. — Так, були в лікарні. Зробили МРТ, пункцію. Малий майже не плакав. Казали, чекати результату до завтра, але хіба я міг чекати. Дав «на лапу» — і зробили за годину. Ще встигли до лікаря. — Сідає сам і садить малого на коліна. — Що будемо робити? Таня поїхала бабину хату в селі продавати, до мене покупці на машину ввечері приїдуть. — Гладить малого по голівці. — Якось буде. Витягнемо.

Геньо крадькома глянув на чоловіка у дзеркало. Власне горе стискало серце, але чуже, людське, теж чіпляло.

— До Гримайлова? — ледве видерся на сходи дідок.

— Туди. Заходьте.

— Я по льготному, — простягнув пожмакане посвідчення ветерана.

Геньо знизав плечима. Мав би відправити діда в касу взяти пільговий квиток, але хай уже.

— До доньки їду, — сів на найближче до водія місце.

— А чого не донька до вас?

— Часу не має. Робота, діти, внуки. А мені шо: зібрався, в автобус скочив — і вже на місці.

Геньо всміхнувся: так уже тому дідові й легко, видно ж, що ледве ноги переставляє.

— Ганю! Ганю, чуєш? Я в автобусі. Скоро виїдемо, — кричав старий у слухавку допотопного мобільного. А від самого аж віяло самотністю і хвилюванням: чи прийме? Чи не буде дратуватися, що приїхав?..

Автобус рушив. Знайома картинка за вікном, що змінювалася тільки через пори року, затягувала в роздуми. Де він помилився? Де пішов не туди? Чи то так має бути, що додому вертатися прикро... Кого б спитати, порадитися? Але батьків уже нема...

Пригадав, як уперше у цьому ж автобусі побачив свою Нелю. Чи любив? Хто його знає. То тепер такими словами розкидаються на всі боки? А він? Зустрілися, познайомилися, та й якось пішло-поїхало... Ніби й не могло бути інакше.

А якби інакше? Неля вчитися хотіла, докторкою бути, як мама. А тут — він. «Ні се ні те», — шепталися за спиною колеги. Ніякий. Дарма що рудий, помітний.

Неля його була працююча й сумирна. Часом аж занадто. Що б не зробив, що б не сказав — не перечила. Маму лежачу обходила роками. Поки та ще була живіша — терпіла її гострі слова. Потім же, коли від мами лишилися хіба очі й зітхання, що різало повітря ночами, просто мовчки мила, перевертала, робила компреси на пролежні. Терпіла.

Терпить Неля — терпить і він. Нема на що нарікати.

— Ганю, проїхали Смиківці! Чуєш, Смиківці проїхали! — розбудив від думок крик діда.

На сільській зупинці до салону увійшла молода пара. Чоловік окинув оком салон і навис над жіночкою, що сиділа спереду:

— Пересядьте назад. Моя жінка беременна. Її качає.

Жіночка зміряла поглядом супутницю чоловіка:

— Живота нема. Може, я також беременна. Хай сідає, де є місце.

Увесь салон автобуса прикипів поглядами до скандальної трійки: їхати було нудно, а тут хоч якась розвага. Коли сварка перейшла за межі розумного, Геньо вдарив по гальмах:

— Зараз я встану й дам жінці місце! — Заглянув у салон автобуса. Люди замовкли. Старша жінка, підібгавши губи, посунула на останні місце, а молода всілася на її місце. — От і добре, — зітхнув Геньо й натиснув на газ. Тут, у своєму автобусі, він почувався господарем.

— Ганю, я в Гримайлові! — кричав поруч дідो. — А ти де? Де? Не чую!

Автобус завернув на автостанцію. Ще кілька кілометрів — і Геньо буде вдома, в рідному селі. Тільки чого ж туди так не хочеться?

— Тримайте, — запхав у руку молодому чоловікові з дитиною сто гривень, — вам зайві не будуть.

Додому можна було доїхати за п'ятнадцять хвилин, але Геньо не квапився. Здав виручку в касу, помив автобуса, заправив, крутився навколо, шукаючи роботу.

— Що, додому ноги не несуть? — виглянув з-під старого «пазика» автомеханік Ігор.

— Та так чогось тяжко на душі.

— То, може, того? — дав щигля по карку. — Вип'ємо?

— Ти ж знаєш, я не по цьому ділу.

— Знаю, знаю. Але таке життя тепер... Хтозна, може, треба часом.

Геньо запхав голову в плечі й пішов геть. Чого-чого, а співчутливих поглядів йому останнім часом вистачало.

У кишені задзеленчав мобільний.

— Тату, привіт, — щебетала донька Христина. — Ти де?

— Додому їду.

— Мама з тобою?

— Та ні. Зранку до церкви ніби збиралася.

— А, ну окей. Думала, може, ти її в магазин до райцентру повіз. Люди з церкви вже давно верталися. Знайдеться.

Геньо завів автобуса. За поворотом побачив діда, що їхав до доньки Ганни. Його так ніхто й не зустрів. Якби він був ученим, то написав би з тих дорожніх історій книжку. Але вченою була Неля. Дарма що не стало з неї дохторки Корнелії Олегівни. Може, якби стало, то все склалося б інакше. На душі було недобре.

Христинка

Неля тримала вже немалого Тарасика на руках, притискаючи до себе, щоб менше ним гепало на ямах. Геньо дозволяв їм зайняти в автобусі лише одне місце, бо їхали безкоштовно, а іншим людям потрібніше.

— Не стогни, — зловив її погляд у дзеркалі заднього огляду, — і так їздиш задурно два рази на тиждень туди й назад. Треба трохи й совість мати.

Неля закушувала губу і притискала сина сильніше до себе. Знала, що інші водії ще й частину виручки приносили додому. Тільки її Геньо здавав усе в касу до копійки. Чесний був, аж занадто. Навіть коли вдома тижнями сиділи без грошей — зайвого в кишеню не поклав. Якби не город — то й не вижили б.

— Може, мені на роботу вийти у ФАП? — несміливо пропонувала Неля.

— А дитина? Перший клас. Хто з ним буде? А мама? Сама бачиш, їй тільки гіршає.

Ось і тепер сорочечка Тарасикові замала, скільки її не обтягуй. Тільки шкільний рік почався, все, що виторгували за городину влітку, витратили на портфель і канцелярію. Купили нові черевики, але до них ще заспекотно, тому й взувається дитина в надрізані на великому пальці сандалі. Сором.

«Усі так живуть», — повторював день за днем Геньо. «Усі так живуть», — переказувала його слова Неля своїм батькам, що й самі не жирували з лікарських зарплат, але раз за разом підсували внуку подаруночки.

— Сама винна, — шептала Корнелії на вухо мама, коли ніхто не чув. — Зараз би вже в інтернатурі вчилася, а так, — опускала очі на доньчині колготи зі щільно зашитою стрілкою.

Неля до батьків зайвий раз не заходила. Не хотіла псувати настрої ні собі, ні їм.

Двічі на тиждень возила Тарасика в райцентр на тренування з футболу в ДЮСШ, чекала на нього десь неподалік.

— Не запізнюйтеся, автобус чекати не буде, — провів словами Нелю і Тарасика Геньо, навіть на них не глянувши.

Вереснева вулиця похрускувала під ногами першим опалим листям каштанів. Повітря вже пахло осінню. Неля помахала «па-па» синові у воротах спортшколи, а сама сіла на лавочку неподалік. На клумбах поруч цвіли хризантеми. Молода жінка вдихнула повітря на повні груди і згадала, як колись цей запах щороку проводжав її на навчання: спочатку до школи, потім — до училища. Хризантеми пахли терпко й солодко водночас. Пахли новим. Змінами. Надіями. Враженнями.

— А можна вас пирогом пригостити? — почула поруч і аж стрепенулася: не вистачало ще, щоб хтось до неї вчепився.

— Ні, — зміряла поглядом чоловіка в спортивній куртці, якому на вигляд було десь років тридцять. Серце гучно закалатало. Ніколи не знала, як діяти в такій ситуації: різко відмовляти чи не дратувати, а хитро втекти.

— Шкода. Ви ж, мабуть, студентка. А студентки зазвичай не розкошують.

Неля всміхнулася: у свої двадцять чотири вона мала навіть молодший вигляд, ніж раніше.

— Дякую, але я така студентка, що вміє сама пекти пироги, — усміхнулася.

— Мрія чоловіка! На кого вчитеся?

— На лікарку, — збрехала Неля, шукаючи очима хоч одну живу душу.

— Так і думав. Очі у вас добрі. А я не перший раз вас тут бачу.

Нелі аж подих перехопило: то, виявляється, він ще й стежить за нею.

— Живу он там, — показав на кількаквартирний будинок навпроти. — У вікно за вами спостерігав. Та й непросто вас не помітити. А сьогодні ось наважився вийти.

З-за рогу вулиці вибіг гурт дітлахів і кинувся до чоловіка.

— Дядько Вітя, дядько Вітя! — обліпили його малі.

— Даю, даю! — розреготався, пірнув руками в кишені й дістав дві пригорщі жуйок у кольорових обгортках. Малі аж запищали від радості. Неля уявила, як би тішився такому презенту її Тарасик.

Діти побігли далі.

— Я з Польщі недавно вернувся, то сусідські діти мені тепер проходу не дають, мушу відкуплятися жуйками, — усміхнувся. Тільки тепер Неля помітила дві борозни-ямки на його щоках, які з'являлися

від усмішки. — То як, будете? — простягнув їй шматок пирога, загорнутий у вощений папір.

— А давайте, — усміхнулася й собі й розгорнула папір. Пиріг пахнув яблуками й корицею. Цукрова скоринка хрумкотіла під зубами.

Віктор розповів, що працював учителем математики, а коли стало зовсім сутужно із зарплатами, поїхав у Польщу на заробітки, робити ремонти. Молода дружина тим часом вийшла заміж за бізнесмена і втекла в Київ.

— Лишила мені квартиру й борги, — сміявся. Здавалося, він сміявся постійно. — А ти чому не на навчанні? Вересень же.

— Канікули перед інтернатурою, — збрехала знову. Щось у цьому чоловікові притягувало. Неля незчулася, як розговорилася.

— А тут що робиш? Місцева?

— Ні, із села поруч. А тут, — затнулася, — на тренування воджу... братика.

На подвір'ї спортшколи почувся рух. Неля побачила Тарасика й почала квапливо прощатися.

— Чекай, а звать тебе як? — узяв за руку Віктор. Від того дотику пройняло наскрізь.

— Неля, — відсмикнула руку.

— Це для братика, — насипав їй у долоню жменю жуйок Віктор. — Зустрінемося.

Неля йшла в бік автостанції швидко, малий аж захекався.

— Тримай, — згадала про жуйки.

Тарасик став як укопаний.

— Це мені? — не вірив власному щастю.

— Тобі, тобі, — до горла підступила грудка: бач, дитина дивується, що так буває.

— Я на потім сховаю, — порозпихав жуйки по кишенях, у руці лишив тільки одну, та й ту довго нюхав, поки наважився розгорнути.

— Нічого собі багатство, — косо зиркнув на дружину Геньо, коли малий похвалився презентом.

— У мами була, — сховала очі та, — їй якась пацієнтка привезла. З Польщі.

— Хабарі, — сплюнув на землю Геньо. — Їдьмо. Уже час, — пішов до свого автобуса.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ